

unor manifestări spontane și izolate. Dar aceste ciocniri nu capătă în piesele lui Franko aspectul de frescă socială, ci mai curînd ele se consumă pe coordonatele unor drame sufletești cu rezonanțe profund umane, culminînd spre un deznodămînt îndeobște tragic, sfîșietor.

Așa, de pildă, piesa *Ultimul creițar* ilustrează tragismul prăbușirii morale a unui tînar student dominat de puterea distrugătoare a banului. Monologul nefericitului Evgheni, adresat „ultimului creițar”, în care răsună accentele pușkiniene din *Cavalerul avar*, este de fapt un rechizitor necrutător împotriva falselor relații sociale cu influența lor dezagregantă asupra conștiinței omului.

Tema intelectualității găsește o altă rezolvare artistică în piesa *Învățătorul*. Ideile revoluționare propagate într-un sat din Ucraina subcarpatică de către eroul piesei, învățătorul Emelian Tkaci, vor prinde rod, trezind conștiința de clasă a unei mase, de veacuri ținută în întuneric. Iată nota majoră din această dramă. Departe de a fi prezentată în culori idilice, viața satului apare în tratarea lui Franko cu tot complexul de ciocniri dramatice, generate de pătrunderea brutală a relațiilor capitaliste.

În *Fericirea furată*, dezlănțuirea pasiunilor care duc la crimă are o motivare profund socială. Soarta dramatică a Annei și tragicul sfîrșit al lui Mihailo Gurman, gîmdui luptînd pentru fericirea lor „furată” de cei avuți, demonstrează incompatibilitatea fericirii cu „morală de fiară” a unei întocmiri sociale nedrepte. Această capodoperă a lui Franko ridică vîlul de pe crunta realitate a vieții abruptizante în care se zbătea țărănimia. Este aceeași „putere a întunericului”, care i-a sugerat lui Lev Tolstoi piesa cu acest titlu — o puternică pledoarie pentru umanitatea pîngărită de impulsuri criminale, monstruoase, dar și un verdict la adresa vicilor „civilizației” orășenești, care împacă în țăranul tolstoian Nikita bestialitatea cea mai feroce cu cel mai obscur misticism. În timp ce realitatea psihologică din *Năpasta* lui Caragiale se sprijină pe stări sufletești complexe: „groaza care cuprinde sufletul după o crimă comisă, remușcarea și frica ispășirii acestei crime” — cum spune criticul Dobrogeanu-Gherea —, în piesa lui Franko nonconformismul celor doi eroi afirmă dreptul la fericire al unor oameni curați sufletește, promovînd indirect un ideal de mare înălțime morală. *Năpasta* care se abate pe capul lui Dragomir, prin voința răzbnătoarei Anca, suplinește imperfecțiunea legilor sociale ce l-au condamnat pe nevinovatul Ion. În *Fericirea furată*, soluția finală a crimei săvîrșite de nevolnicul Mi-

kola deznodă în mod tragic conflictul, reabilitîndu-l pe răzbnătorul Gurman. Vițiuni și maniere de tratare diferite, dar cu același substrat etico-social în problema fericirii umane. În *Ghereta 27* crima din răzbnare apare justificată, salvatoare și necesară, asigurînd tinerilor eroi, fericirea amenințată de tendințele hrăpărețe ale desfrinatului chiabur Prokop Zavoda.

O concepția istorică largă stă la baza piesei *Visul cneazului Sveatoslav*. Din fiecare vers, din fiecare pagină respiră „freamătul mulțimii”, hotărîtor și aici ca și în drama lui Pușkin — *Boris Godunov*.

Amintirea lui Ivan Franko, care a militat pentru fondarea unui teatru național și popular prin numeroase articole teoretice („*Teatrul ucrainean în Galiția*”, „*Mizeria noastră teatrală*” etc.), este legată astăzi de tradițiile teatrului din Kiev ce-i poartă numele. Această amintire se va perpetua și prin piesele sale, prezentînd fațete multiple și totodată originale prin patosul ideilor de bine și dreptate pe care-l transmite posterității.

Tamara GANE

La Belgrad...

Ca și în alte orașe ale R.P.F. Iugoslavia, la Sarajevo, Titograd, Zagreb etc., mii de spectatori au urmărit spectacolele prezentate de Teatrul Academic de Artă „M. Gorki”, răsplătînd, prin prelungirile lor aplauze, înaltele virtuți artistice ale teatrului.

Se împlinesc anul acesta 34 de ani de cînd colectivul Teatrului Academic, după un lung turneu în Europa și America, a pōsosit pentru prima oară în Iugoslavia, la Zagreb. Primit cu deosebită căldură de publicul iugoslav, M.H.A.T.-ul a prezentat atunci în loc de cinci spectacole prevăzute, 12, neîndestulătoare totuși pentru acei mulți care seară de seară asaltau sala teatrului din Zagreb. Puternic impresionați de primirea făcută, artiștii sovietici au adresat actorilor Teatrului Popular din Zagreb un mesaj de mulțumire, în care se spunea printre altele:

„...ne-am obișnuit a socoti teatrul vostru apropiat nouă, iar Zagrebul un oraș natal... Vă mulțumim din toată inima pentru dragostea și prețuirea voastră și, despărțindu-ne de voi, sîntem încredințați că nu ne spunem „adio” ci „la revedere”.

După 34 de ani, poporul iugoslav a întîmpinat astăzi solii artei sovietice cu aceeași dragoste sinceră. Ca și în trecut, spectatorii iugoslavi au fost în aceeași măsură impresionați de măiestria fiecărui interpret în parte, ca și de înalta valoare artistică și

inimitabila unitate interpretativă a întregului ansamblu.

„Este foarte greu să-i alegi pe cei mai buni — mărturisește regizorul Bora Hanauska. Cînd admirăm un ansamblu atît de excepțional, ne dăm seama cît de zadarnică este uneori strădania noastră, a regizorilor, de a camufla prin trucuri jocul deficient al actorilor.“

Turneele Teatrului Academic de Artă „M. Gorki“ în Iugoslavia s-a deschis la 8 mai cu spectacolul *Trei surori* de A. P. Cehov.

Montată pentru prima oară la 31 ianuarie 1901 într-o distribuție avînd în frunte pe Olga Knipper, Kacealov și Stanislavski, piesa s-a înscris de la prima reprezentare ca un răsunător succes al teatrului. Primul turneu în străinătate al formației conduse de Stanislavski și Nemirovici-Dancenko (1906) a adus spectacolului o consacrare mondială. De-a lungul anilor, bogăți în prefaceri politice și sociale, frămîntările Olgăi, Mașei și Irinei, întruchipate cu măiestrie pe scena M.H.A.T.-ului, și-au păstrat nealterată pregnanța dramatică, înduioșînd dar și revoltînd mereu noi generații de spectatori.

Contrapunînd acelei lumi neputincioase să-și realizeze visurile și elanurile care populează piesa lui Cehov, lumea nouă a societății sovietice, pentru care cele mai avîntate visuri devin realitate, al doilea spectacol al M.H.A.T.-ului a înfățișat spectatorilor iugoslavi un crîmpei din lupta Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pentru electrificarea țării sovietelor. *Orologiul Kremlinului* de N. Pogodin, prezentată într-o nouă versiune scenică de Teatrul Academic în zilele celui de al XX-lea Congres al P.C.U.S., conturează puternic personalitatea lui V. I. Lenin și neobosită sa strădanie pentru întărirea și dezvoltarea statului sovietic.

Roadele învățaturii de L. Tolstoi, cel de al treilea spectacol prezentat de ansamblul Teatrului Academic, a văzut pentru întia oară lumina rampei pe scena Teatrului Mic din Moscova.

Asistînd în 1892 la reprezentația piesei și nemulțumit de interpretarea dată rolurilor de țărani, Lev Tolstoi scria: „În vorbele țărănilor răsună doar fără încetare tînguirea lor, uneori și o încercare de protest, iar cuvintele lor, după părere mea, trebuie să trezească compătimire pentru starea fără ieșire în care se găsesc, nicidecum rîsul...“

În spiritul acesta, spectacolul Teatrului Academic subliniază condițiile grele de viață ale țărănilor în Rusia țaristă și demască virulent parazitismul lumii capitaliste.

În afara celor trei piese, au mai fost prezentate fragmente din *Anna Karenina*, după romanul lui Tolstoi, și *Suflete moarte*, după romanul lui Gogol, ambele dramatizări

figurînd în repertoriul permanent al teatrului.

Ziarele iugoslave au consacrat ample cronici spectacolelor M.H.A.T.-ului, elogiînd măiestria regizorilor și actorilor sovietici. Pentru a satisface într-o anumită măsură repetatele cereri primite din partea spectatorilor, ansamblul a oferit, în afara programului stabilit, cîteva matinee cu fragmente din *Orologiul Kremlinului*, *Anna Karenina* și *Suflete moarte*.

Tineretul din Belgrad a organizat o triumfală primire actorilor sovietici cu prilejul spectacolului prezentat în incinta Universității din Belgrad.

La Zagreb a fost organizată o expoziție consacrată primului turneu în Iugoslavia al ansamblului. În foaierea Teatrului Popular din Zagreb au fost expuse scrisori aparținînd lui Stanislavski, fotografiile reprezentînd pe V. I. Kacealov și I. M. Moskvîn în diferite roluri, precum și presa din acele vremuri, consemnînd în cronici ample spectacolele prezentate.

...și la Moscova

La rîndul lui, turneul Teatrului de Dramă iugoslav a prilejuit spectatorilor sovietici cunoașterea tradițiilor artei teatrale iugoslave.

Fundat în urmă cu opt ani, Teatrul de Dramă din Belgrad și-a cîștigat, în decursul timpului, prețuirea și dragostea spectatorilor lui. Succesele repurtate se datoresc în mare măsură aportului substanțial al unui colectiv artistic numărînd valori actricești și regizorale reprezentative, printre care Branko Plesa, Iovan Milicevici, Dubravka Perici, Mata Miloșevici, Victor Starcici și alții. Datorită muncii neobosite a acestui colectiv, bazată pe principiile sistemului lui Stanislavski, spectacolele Teatrului de Dramă se disting prin înalta lor ținută artistică și prin virtuozitate în transmiterea explicită a mesajului lucrărilor interpretate.

Preocupat din primele zile de întocmirea unui repertoriu pe măsura cerințelor noului spectator iugoslav, Teatrul de Dramă a reușit, în opt ani de activitate, să pună în scenă lucrări variate, însumînd cele mai de seamă lucrări ale dramaturgiei clasice și moderne, străine și iugoslave. Putem cita astfel: *Antigona* de Sofocle, *Soldatul Fanfaron* de Plaut, *Fintina turmelor* de Lope de Vega, *Regele Lear*, *Romeo și Julieta* de Shakespeare, *Volpone* de Ben Jonson, *Fedra* de Racine, *Burghedul gentilom* de Molière, *Mirandolina* de Goldoni, *Căsătoria* de Gogol, *Unchiul Vanea* și *Livada cu vișini* de Cehov, *Azilul de noapte* și *Egor Buliciov și alții* de M. Gorki, *Tatăl* de Strindberg, *Candida*

de Shaw, piese de Pirandello, Gow și d'Ussseau și alții. Atenția deosebită a teatrului s-a îndreptat spre dramaturgia clasică și contemporană iugoslavă, prezentă în repertoriu prin piesele lui L. Kostici, Iovan Sterii-Popovici, Nušici, Marin Držić, dintre clasici, și Marian Matković (*La capătul drumului*), Rank Marinović (*Gloria*) și alții dintre contemporani.

Paralel cu activitatea desfășurată la Belgrad, teatrul întreprinde lungi turnee prin țară. În 1954 și 1955, Teatrul de Dramă a reprezentat arta teatrală din R.P.F. Iugoslavia la Festivalul de la Paris, câștigându-și recunoașterea mondială.

Turneul întreprins în Uniunea Sovietică s-a deschis în seara zilei de 21 mai printr-un spectacol de gală cu comedia *Dundo Maroe* de Marin Držić, scriitor a cărui activitate se desfășoară în secolul al XVI-lea.

Acțiunea comediei se petrece la Roma, unde negustorul Dundo Maroe își caută cu disperare fiul, Maro, pierdut câțiva ani în urmă. Întreaga acțiune a comediei gravitează în jurul peripețiilor lui Dundo Maroe și ale dibaciului său servitor, Pomet.

Al doilea spectacol cu *Egor Buliciov* și alții a avut loc în seara zilei de 22 mai.

După o serie de spectacole la Moscova, colectivul Teatrului de Dramă a vizitat orașele Leningrad, Gorki și Kiev.

Știri din...

U.R.S.S.

◆ Printre ultimele premiere prezentate de Teatrul „Ermolova” în trecuta stagiune, se numără și *Veșnic vii* de V. Rozov și *Potopul* de dramaturgul suedez H. Bergher. Cu spectacolul *Potopul*, colectivul teatrului a întreprins un lung turneu prin orașele ucrainiene.

Viitoarea stagiune teatrală va fi deschisă cu o dramaturgie după *Crimă și pedeapsă* a lui Dostoievski. Vor urma *Bătrînul geniu* de M. Iurev, inspirată după lucrarea lui N. Leskov, și *Richard III* de Shakespeare (regia spectacolului va fi asigurată de N. Ohlopkov). Tot în cursul stagiunii 1956/1957, Teatrul „Ermolova” va prezenta o nouă piesă în versuri a lui M. Svetlova, inspirată din viața comsomoliștilor aflați în regiunile întelenite din Altai.

Pentru sărbătorirea celei de a 40-a aniversări a Marii Revoluții din Octombrie, teatrul va monta noua piesă a lui Nazim Hikmet *Tinerete* (despre prietenia dintre popoarele sovietice), pe care scriitorul turc o scrie anume pentru acest teatru.

◆ Colectivul artistic al Casei Literațiilor din Leningrad prezintă cu regularitate de câțiva ani un „almanah satiric teatral”: *Hai-deți să nu mai facem așa!* Recent, formația a întreprins un turneu la Moscova. Cu acest prilej, colectivul a prezentat a 8-a ediție a „almanahului”. Cu o remarcabilă ascuțime satirică, spectacolul a demascat unele fenomene negative din viața artistică și culturală. Astfel, scenele, scheciurile și monologurile prezentate au biciuit fie pe literații care fructifică același subiect în toate genurile dramatice (dramă, operă, operetă), fie pe bucherii și dogmaticii din sectorul literar sau artistic, după cum au satirizat unele emisiuni radiofonice anoste.

◆ În foaierea teatrului „E. Vahtangov” a fost organizată o expoziție oglindind 68 din cele 100 de montări prezentate pe scena acestui teatru de la înființarea sa. Standurile expuse au cuprins fotografii din diverse spectacole, schițe de decoruri și costume. Un loc important l-au ocupat în ansamblul expoziției fotografiile și desenele înfățișând actorii teatrului în diversele roluri.

Vizitatorii expoziției au avut prilejul să cunoască primele montări ale teatrului, cu *Prințesa Turandot* și *Minunea Sf. Antoniu*, realizate de E. B. Vahtangov, sau pe acelea cu piese cu *Egor Buliciov* și alții, *Omul cu arma*, *Mult zgomot pentru nimic*, lucrări și astăzi prezente în repertoriul teatrului.

◆ Conferința unională „Shakespeare pe scena sovietică”, desfășurată recent la Moscova, a analizat numeroasele spectacole shakespeareene prezentate de teatrele sovietice în decursul ultimelor stagiuni.

Referatul a fost ținut de regizorul N. Ohlopkov, iar coreferatul de actorul E. Samoilov.

Cu prilejul conferinței au fost prezentate fragmente din diferite spectacole shakespeareene.

◆ În afara turneului organizat în R.P.F. Iugoslavia și R.P.R., Teatrul Academic de Artă a efectuat la sfârșitul stagiunii 1955/1956 un turneu în orașele Zaporojie, Krivoi Rog și Dnepropetrovsk cu *Soțul ideal*, *Dragoste tirzie* și *Prietenul uitat* de A. Salinski.

Pentru începutul noii stagiuni teatrale, colectivul Teatrului Academic de Artă pregătește două premiere: *Caleașca de aur* de Leonid Leonov și *Bătrînețe zbuciumată* de L. Rahmanov. În cursul stagiunii, teatrul va prezenta *Maria Stuart* de Schiller, *Poveste de iarnă*, de Shakespeare, o dramaturgie după *Un cuib de nobili* de Turgheniev, *Dmitri Karamazov*, dramaturgie după romanul lui Dostoievski, *Frații Karamazov*, *Discipolul diavolului* de Shaw, *Moartea unui comisvoiajor* de A. Miller.

Totodată, în cursul noii stagiuni, teatrul își propune să monteze unele piese aparți-